

A VÍZÖZÖN

A világ pusztulásának máig legnagyobb hatású ősmintája a vízözön elbeszélése a Teremtés könyvében. Nemcsak a történet egésze, minden egyes mozzanata is, Noé bárkája, az Ararát-hegy, a csőrében olajágat hozó galamb olyan szimbólum, amely a Bibliát nem olvasó emberek előtt is ismerős.

- ◆ A mozgalmas 19. században és a vérzivataros 20. században szinte minden nagy költőnkél feltűnik az özönvíz motívuma, kezdve *Vörösmarty*, *Petőfi* és *Arany János* nagy triászától *Babits*on, *Adyn* keresztül *Tóth Árpádig*, *Illyésig*, *Kányádi Sándorig* és tovább. Az irodalmi feldolgozások egyik különlegessége, hogy hasonló lelki mechanizmus működik bennük, mint a hajdani sugalmazott szerzőben. A Biblia Noé történetében egy vagy több hatalmas, ám mégis csak lokális áradást vetít ki és ábrázol globális vízkatasztrófaként, most pedig a kései utódok is így tesznek, egy-egy jelentős, ám helyi szintű csapást élnek meg világméretű kataklizmaként. *Vörösmarty* számára a magyarság 1849-es sorstragédiájával maga a világegyetem omlott össze. *Petőfi* a *Tisza* című versben az alföldi árvizet látja hasonlóképpen, amikor *a gátat zúgva-bölgve áttörő* Tisza az egész világot fenyegeti elnyeléssel. *Arany* a *Keveházában* egyetlen helyi csatát ábrázol, ám a glóbuszt vízözönnel elárasztó vér- és könnyözön képével vezeti be azt. *Illyés* *Gyulánál* a magyar falut mossa el vízözön. *Noé bárkája felé* című versében erdélyi költőnk, *Kányádi Sándor* a bibliai ósátyától szép magyar nyelvünk kimentését várná az idegen, ellenséges nyelvi közeg áradatából. Ebben a hosszan folytatható sorban kiemelt hely illeti meg *Vörösmarty Vén cigányát*. Amikor irodalmunk legnagyobb kérdezője az 1848-as forradalom leverését követő fél évtizedes bémult hallgatás után 1854-ben végre megszólalt, népünk tragédiáját egyetemes katasztrófává stilizálta, amelyben a magyarság leverésével *a vak csillag*, az egész *nyomoru föld* tett újabb lépést a szakadék felé.

Monika Cronshagen: Noé Bárkája. Hamburg, Altoaner Múzeum

A vers univerzális jellegét emelik az emberiség közös kultúrkincséből vett képek. Itt van *Ádám*, *Káin*, de a görög mítosz örök lázadója, *Prométheusz* is, a költő az ő kínjaihoz méri nemzete szenvedéseit. A magyar irodalom egyik leghatalmasabb versének teljes szerkezete az özönvíz-motívumra épül. *A pusztító viharról*, *a zengő zivatarról*, *a jégesőről* a végén kiderül, hogy maga az özönvíz pusztított bennük, és örvényében *odalett az emberek vetése*: nemcsak a magyarság, hanem az egyetemes emberiség reménye.

Ám *Vörösmarty* valósággal az örület határáig jutó kétségbeesése közepette is képes bizni. A legmélyebb pontról emelkedik fel a legmagasabbra. Hiszi, hogy *lesz még egyszer ünnep a világon*, de tudja, az már nem földi, hatalmi, emberi megoldás eredménye lesz. *Majd ha elfárad a vész haragja*, meg a viszály, akkor jön el az ünnep. Akkor a szív *megtelik az öröm borával*: e hangsúlyosan bibliai kifejezés nem hagy kétséget, hogy ez a vigalom nem mai világunk örült fesztiváljainak egyike lesz, hanem az új ég és új föld igazi ünnepe. ◆

